

l'Abellerol

La influència de la llengua catalana en els noms d'ocell maltesos

Amb motiu d'un viatge a l'illa de Malta el març de 2010, l'autor ha revisat els noms dels ocells maltesos i la seva vinculació amb el català. Es tracta del primer estudi comparat d'ambdues llengües malgrat els 500 anys d'influència catalana.

Imatge de La Valetta, capital de Malta.

L'objecte d'aquest treball és el de donar a conèixer els noms d'ocell maltesos que tenen un origen català indubtable o almenys probable. Després de fer una anàlisi comparativa entre els noms dels ocells en maltès, català, italià, espanyol, francès i anglès se'n poden extreure algunes conclusions. Hi ha 5 noms d'ocell maltesos que són, molt probablement, d'origen català: "Sturnell"/"Estornell", "Verdun"/"Verdum", "Bucaq"/"Bitxac", "Gawija"/"Gavina", i "Serra"/"Bec de Serra". Aquests 5 noms es corresponen a

11 espècies diferents d'ocells. Hi ha tres noms ("Kappun", "Arpa" i "Farrug") que podrien tenir un origen català probable ("Capó d'aigua" és el nom popular del bitó, com el "Kappun" maltès, "Arpa" és l'arrel de l'arpella, i "Farrutx" és un topònim català)

De les 167 espècies d'ocells (residents, hivernants, estivals i de pas) recollides al llibre, 14 tenen un origen català altament probable. D'aquesta dada en podem inferir que el 8% dels noms actuals dels ocells en maltès tenen un origen català. Hi ha uns altres 15 noms d'ocells

Sumari

Editorial

Major presència internacional de l'ICO 2

Notícies 3

- EURING meeting, Malta, octubre 2011
- XVII congrés d'anellament científic d'ocells
- El SOCC ja forma part de la xarxa de seguiment d'ocells comuns a Europa
- Trobada sobre migració a França

La influència de la llengua catalana en els noms d'ocell maltesos 4

Resultats de les primeres campanyes d'anellament per al seguiment de la migració postnupcial a la Vall Fosca (Pallars Jussà) 7

Novetats avifaunístiques

Crònica Ornitològica
Maig - Setembre 2011 9

L'ICO estrena nou web! 12

Novetats bibliogràfiques

- *Atlas historique des oiseaux nicheurs* 14
- *The Breeding Birds of Malta* 15

Agenda 16

maltesos que podrien tenir també un origen català difícilment verificable, ja que el nom és similar a una, dues o, fins i tot, a tres de les llengües comparades. Així, no és possible dirimir amb absoluta certesa quina és la llengua originària del nom maltès, però aquest dubte és vàlid tant per als noms catalans com per als sinònims francesos, italians o, fins i tot, anglesos. Aquest contingent de noms d'ocell representa el 9% del total.

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia

núm. 44
primavera 2012

Comitè Editorial

Raül Aymí, Jordi Domènech,
Gabriel Gargallo, Santi Mañosa

Col·laboradors

P. Alzina, O. Baltà,
L. Creus, P. Josa,
S. Herrando, M. Rodríguez

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Santi Mañosa
Sotspresident: Lluís Brotons
Secretari General: Jordi Domènech
Tresorer: Vittorio Pedrocchi
Vocals: Joan Aymerich, Gerard Bota,
Carles Carboneras, Pere Cortinas,
Jacob González-Solís, i Xavier Tomàs.
e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2012 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

Major presència internacional de l'ICO

Malgrat el clima general de crisi econòmica que estem vivint, retallades en tots els sectors i un ambient laboral crispat, en els darrers mesos han arribat a l'ICO diverses notícies rellevants en una perspectiva internacional i que ens alegren una mica aquest panorama general pessimista. Una primera notícia és que el nostre projecte de Seguiment d'Ocells Comuns (SOCC) ja forma part de la xarxa de seguiment d'ocells comuns a Europa (PECBMS). Això vol dir que les nostres dades es tindran en compte a l'hora d'elaborar els index anuals i les tendències de les poblacions a nivell europeu. A més, aquesta internacionalització de les nostres dades les fa més útils i, per tant, la seva obtenció es fa més rellevant que mai. En aquest mateix sentit, val la pena destacar l'article recentment publicat a *Nature Climate Change*, la prestigiosa revista del grup *Nature* especialitzada en canvi climàtic, on un estudi realitzat amb les dades dels seguiments de Finlàndia, Suècia, els Països Baixos, França, la República Txeca, el Regne Unit i Catalunya han permès quantificar el deute climàtic que ocells i papallones arrosseguen en relació a la progressió cap el nord de les temperatures.

Les implicacions i bondats d'aquesta normalització són òbvies i ens donen més força per continuar endavant col·laborant amb un projecte que compagina la nostra activitat de sortir al camp, gaudir dels ocells i l'obtenció d'unes dades les quals integrades en un banc de dades comú, esdevé un eina molt útil per copsar què passa amb els ocells de casa nostra.

La segona notícia és l'elecció del nostre company Gabriel Gargallo com a nou membre de la Junta Directiva d'EURING (*European Union for Bird Ringing*) en el decurs de l'assemblea general celebrada a Malta l'octubre d'aquest any. Tot i que aquests càrrecs sembla que poden tenir poca significació pel fet que sovint comporten l'haver de treballar a l'ombra i amb pocs reconeixements, hem de valorar aquest fet com a altament satisfactori. En Gabriel podrà participar de les decisions internes de la màxima organització europea en temes de coordinació de l'anellament i això és un fet que cal celebrar. Aquest nomenament té cert paral·lelisme amb el del Lluís Brotons, escollit membre de la Junta Directiva de l'EBCC (*European Bird Census Council*) des de 2006 i que participa en discussions importants sobre tècniques de cens, programes de seguiment a nivell europeu, metodologies atles i aspectes relacionats.

Una tercera notícia d'actualitat, és la realització durant el passat mes de desembre del curs d'estadística sobre WingBugs, una introducció a la modelització bayesiana dirigida als ecòlegs dirigida pel nostre company Marc Kéry, de l'Institut Suís d'Ornitologia. Aquest és el primer curs d'estadística bayesiana aplicada a les ciències de la vida que es fa en tot l'estat espanyol i, en bona part per això, hi van assistir investigadors espanyols, llatinoamericans i d'altres punts d'Europa. En definitiva, un curs d'alt nivell només a l'abast d'especialistes en estadística però que pot ajudar a donar major rellevància a la nostra institució com a organitzadora de l'activitat.

Aquestes tres notícies exemplifiquen l'esforç que està fent l'ICO per tenir una major presència en aspectes claus del món de la recerca, i són una aposta de futur de la Junta actual que no dubtem que tindran unes implicacions favorables per a la nostra entitat en la gestió d'oportunitats a escala internacional.

NOTÍCIES

EURING meeting, Malta, octubre 2011

Entre els dies 14 al 17 d'octubre va tenir lloc a Malta el congrés d'EURING. Aquest congrés serveix com a punt de trobada entre les persones que treballen a les oficines d'anellament de cada país i es debaten temes com l'intercanvi d'informació, l'anàlisi de dades, noves tecnologies de seguiment d'ocells, i projectes internacionals.

L'assemblea d'enguany es va celebrar a Malta. Els participants estaven allotjats a Mount Sant Joseph, prop de la ciutat de Mosta, a uns 20 km de la capital, Valetta. Hi van participar 60 persones de 30 oficines d'anellament. El congrés va començar amb la benvinguda per part de les autoritats locals i el president de BirdLife Malta. A continuació, un dels anelladors històrics de Malta, Joe Sultana, va fer una xerrada sobre la història de l'anellament en aquest país. Després, John Borg va explicar la recerca feta a Malta amb les

baldrigues, la problemàtica d'aquesta espècie a causa de les rates i els resultats dels moviments d'individus marcats amb emissors. La resta de sessions van ser força tècniques i es van debatre els problemes derivats dels anelladors que comuniquen informació entre països sense que la informació passi per les centrals d'anellament, amb el perill que això suposa per la possible pèrdua d'informació. També es van exposar programis nous per a la gestió de les dades. A l'assemblea general es van escollir tres nous membres de la Junta Directiva

d'EURING pel període 2011-2017: Boris Nikolov (Bulgària), Michael Schaub (Suïssa) i el nostre company Gabriel Gargallo. Malgrat que els membres de la junta directiva d'EURING no actuen com a representants territorials, sense dubte, l'elecció del Gabriel és fruit de la bona feina feta tant a Catalunya com a la resta de l'Estat. Una de les xerrades del congrés va ser la que va fer Gabriel Gargallo sobre l'anellament a Catalunya i la utilització de les dades d'anellament (estàndards ICO) i la seva difusió (SIOC).

XVII congrés d'anellament científic d'ocells

El cap de setmana del 28 a l'1 de novembre va tenir lloc a Padul (Granada) el XVII congrés d'anelladors que organitza cada dos anys el Centro de Migración de Aves de SEO-BirdLife. El congrés va comptar amb l'assistència de més d'un centenar d'anelladors amb una àmplia oferta de tallers i comunicacions, tant orals com en forma de pòsters. L'ICO va fer una presentació oral en la qual es va explicar el portal SIOC i els avantatges que suposa la difusió i exposició en format obert dels resultats de les dades d'anellament a Catalunya. D'altra banda, també es van presentar dos pòsters, un sobre les campanyes del programa Migració i l'altre sobre el projecte Sylvia.

Trobada sobre migració a França

Els passats 3, 4 i 5 de febrer l'ICO va ser convidat al "4e rencontres annuelles du reseau migration" a l'Aiguillon-sur-mer, Vendée, França. Aquesta trobada, enguany emmarcada en la celebració del 100 aniversari de la LPO, representa el punt de contacte dels ornitòlegs francesos que realitzen seguiment de la migració per observació directa i que es coordinen a través del projecte "Mission migration". El projecte, a més, compta amb un potent portal web molt similar a ornitho, www.migraction.net, on l'any 2010 s'hi van incorporar les estacions PERNIS que tenen una major regularitat. I és sota aquest marc de col·laboració en el qual l'ICO va ésser convidat per presentar els principals resultats del projecte PERNIS. Malgrat la trobada va ser de caire molt local, la nostra participació va resultar destacada i va permetre establir contactes per cercar sinergies per tal de treballar plegats en matèria d'observació directa de la migració, un fenomen que, evidentment, transcendeix les fronteres administratives.

El SOCC ja forma part de la xarxa de seguiment d'ocells a Europa

Després d'anys de treball, finalment les dades del SOCC s'han integrat al Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), projecte impulsat per l'European Bird Census Council que engloba els seguiments d'ocells comuns realitzats en 25 països europeus i genera tendències a escala europea per a 145 espècies d'ocells i bioindicadors multispecífics sobre l'estat dels hàbitats (vegeu www.ebcc.info/index.php?ID=457). Així doncs, a partir d'ara les dades recopilades des de l'any 2002 en el SOCC passen a formar part d'aquest gran projecte internacional i els col·laboradors del seguiment català passen a formar part del col·lectiu de milers de participants del PECBMS.

REPORTATGE

La influència de la llengua catalana en els noms d'ocell maltesos

Publiquem una versió reduïda d'un treball del nostre company Pere Alzina sobre la influència de la llengua catalana en els noms dels ocells de Malta arran d'una visita de l'autor a l'illa durant el març de 2010.

El març del 2010 vaig fer una breu estada a l'illa de Malta. Fou tan sols un petit tast turístic de l'illa gran de l'arxipèlag maltès. Com que sabia, per cultura general, que durant alguns anys l'illa havia estat de sobirania catalana, vaig mirar d'estar amatent a qualsevol rastre o indicatiu de catalanitat.

El darrer dia a l'illa vaig aprofitar per donar un tomb relaxat per La Valletta. En una llibreria que em va atreure em vaig comprar un llibre d'ocells de Malta intitulat *Where to Watch Birds and Other Wildlife in Malta*. Vaig obrir-lo i, molt encuriós per saber com serien els noms en una llengua semítica, vaig donar un cop d'ull al llistat de noms d'ocell maltesos.

Aquest comptava, és clar, amb els corresponents noms científics i anglesos. Repassant aquesta relació de noms en maltès vaig tenir una sorpresa majúscula quan em vaig adonar que alguns d'aquests noms eren clavats o molt similars als noms catalans.

Objecte d'aquesta nota no és cap altre que el de donar a conèixer els noms d'ocell maltesos que tenen un origen català indubtable o altament probable, bo i deixant per a una publicació futura aquells que tinguin un origen català amb un grau de certesa inferior. Val a dir que aquest treball és una versió abreujada dels que vaig publicar anteriorment en dues altres revistes fora de l'àmbit ornitològic i que es poden consultar en aquests enllaços:

<http://www.inh.cat/articulos/La-influencia-de-la-llengua-catalana-en-els-noms-d-ocell-maltesos>

http://revistes.iec.cat/index.php/Terminalia/article/view/58664/pdf_242

Malta: apunts sobre la seva història i la seva llengua

La República de Malta és una illa situada entre Orient i Occident, entre Àfrica i Europa, a mig camí de Gibraltar i del Canal de Suez i, consegüentment, és una illa d'una notable importància estratègica, comercial i militar. Fruit d'aquesta vàlua geoestratègica superlativa,

l'illa ha estat cobejada durant la història per una rècula de tribus, pobles, imperis, regnes, periòdicament en disputa.

Malta va formar part de l'Imperi Català des que Pere II de Catalunya, el 1283, la conquereix en l'anomenat Combat de Malta. El 1345 es crea el *Consolat Català de Malta*. Durant uns anys resta fora de la sobirania catalana fins que Martí l'Humà la recupera el 1409. De nou i durant més de cent anys l'arxipèlag forma part de Catalunya. El 1530, Carles I, però, cedeix l'illa a l'*Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem* després que els hospitalers fossin foragitats pels otomans de l'illa de Rodès. A grans trets es podria dir que l'illa forma part de l'Imperi Català en diversos períodes dels segles XIII, XIV i XV i que, a partir del XVI, és un territori que la Monarquia Hispànica incorpora a través de Catalunya fins que, el 1530, és cedida a l'*Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem*. Al llarg de la

seva història, però, aquesta orde compta amb molts superiors provinents de territoris de parla catalana com, per exemple, en Joan d'Omedes (1536-1553) o en Nicolau Cotoner (1661-1680), d'origen mallorquí. L'*Orde dels Germans Hospitalers* controla l'illa fins que Napoleó la conquereix el 1798. El 1800, però, passa a ser de sobirania britànica. Malta no assoleix la independència de l'Imperi Britànic fins al 1964, any a partir del qual esdevé membre de les Nacions Unides.

Actualment la llengua maltesa –que és parlada per prop del 100% de la població– i la llengua anglesa –dominada pel 88% de la població i parlada per un 10% dels seus habitants com a primera llengua– són les úniques que són oficials al país.

El maltès és una llengua semítica, de la mateixa gran família que, per exemple, l'àrab o l'hebreu. Això no obstant, l'alfabet és llatí i hi és palesa la gran influència del sicilià i d'altres llengües veïnes com l'àrab o l'italià. L'anglès també ha influït en la llengua maltesa. La influència de la llengua catalana sobre el maltès no ha estat estudiada. Tanmateix, Lluís de Yzaguirre, sense fer-ne un estudi en profunditat, ens revela un tast de dos-cents mots amb un origen català altament probable. Entre ells en destaco: *abbokkament, anell, antik, ark, armirall, assalt, fanal, gwardarobba, kap, kastig, kor, korda, moll, moviment, nom, porpra, pronom, sever, sitwat, tir o tirabuxù*.

S'estima que un 30-50% del lèxic maltès és d'origen romànic i que un 50-70% és d'origen semític.

Resultats i conclusions

Després de fer una anàlisi comparativa (Taula 1) entre els noms dels ocells en maltès, català, italià, espanyol, francès i

Nom científic	Maltès	Català	Català Popular	Italià	Espanyol	Francès	Anglès
<i>Sturnus vulgaris</i>	STURNELL	Estornell vulgar	-	Storno	Estornino pinto	Etourneau sansonnet	Common Starling
<i>Carduelis chloris</i>	VERDUN	Verdum	-	Verdone	Verderón común	Verdier d'Europe	Greenfinch
<i>Saxicola rubetra</i>	BUCAQQ tas-Silla	Bitxac rogenic	-	Stiaccino	Tarabilla norteña	Tarier des prés	Whinchat
<i>Saxicola torquatus</i>	BUCAQQ tax-Xitwa	Bitxac comú	-	Saltimpalo	Tarabilla común	Tarier pâtre	Common Stonechat
<i>Mergus serrator</i>	SERRA	Bec de Serra Mitjà	-	Smergo minore	Serreta mediana	Harle huppé	Red-breasted Merganser
<i>Larus melanocephalus</i>	GAWWIJA Rasha Sewda	Gavina capnegra	-	Gabbiano corallino	Gaviota cabecinegra	Mouette mélanocéphale	Mediterranean Gull
<i>Larus minutus</i>	GAWWIJA Zghira	Gavina menuda	-	Gabbianello	Gaviota enana	Mouette pygmée	Little Gull
<i>Larus ridibundus</i>	GAWWIJA Rasha Kannella	Gavina riallera	-	Gabbiano comune	Gaviota reidora	Mouette rieuse	Black-headed Gull
<i>Larus genei</i>	GAWWIJA Geddumha Rqiq	Gavina capblanca	-	Gabbiano roseo	Gaviota picofina	Goéland railleur	Slender-billed Gull
<i>Larus fuscus</i>	GAWWIJA Daharha Iswed	Gavià Fosc	-	Zafferano	Gaviota sombría	Goéland de la Baltique	Baltic Gull
<i>Larus michahellis</i>	GAWWIJA Prima	Gavià argentat	-	Gabbiano reale	Gaviota patiamarilla	Goéland pontique	Caspian Gull
<i>Pandion haliaetus</i>	ARPA	Àguila pescadora	Arpa és sinònim de rapinyaire en sentit genèric	Falco pescatore	Aguila Pescadora	Balbusard pêcheur	Osprey
			Arpella és una espècie de rapinyaire d'aigües somes				
<i>Coracias garrulus</i>	FARRUG	Gaig blau	-	Ghiandaia marina	Carraca Europea	Rollier d'Europe	European Roller
<i>Botaurus stellaris</i>	KAPPUN	Bitó	Capó d'aigua	Tarabuso	Avetoro Común	Butor étoilé	Great Bittern

Taula 1: Correspondència dels noms dels ocells en diverses llengües que han pogut influir en el maltès

anglès se'n poden extreure les següents conclusions:

Hi ha **5 noms d'ocell maltesos** que són, molt probablement, **d'origen català**. A saber: “Sturnell”/“Estornell”, “Verdun”/“Verdum”, “Bucaq”/“Bitxac” “Gawija”/“Gavina”, i “Serra”/“Bec de Serra”. Aquests 5 noms es corresponen a **11 espècies diferents** d'ocells.

“**Sturnell**”: Aquest nom maltès és gairebé idèntic al mot emprat en llengua catalana (“Estornell”), sobretot en la seva fonètica de català oriental. El nom italià s'hi assembla (“Storno”), però no tant com el mot català. I la resta de noms en altres llengües són, clarament, molt més distants que la forma catalana.

“**Verdun**”: És gairebé exacte al “Verdum” català. Comparteix, però, la mateixa arrel que el “Verdone” italià, el “Verderón” espanyol o el “Verdier” francès, ja que es tracta d'un ocell de tons verdosos dominants.

“**Bucaq**”: És pronunciat “Butxac” en llengua maltesa i és el substantiu que aplega genèricament les dues espècies que en català anomenem “Bitxac” –el

bitxac comú i el bitxac rogenic–. És el cas més exemplar d'un mot maltès que només s'assembla al sinònim català i és totalment diferent de qualsevol altre sinònim en les altres llengües comparades (“Saltimpalo” en italià, “Tarabilla” en espanyol, “Tarier” en francès o “Stonechat” en anglès).

“**Gawija**”: És similar a la “Gavina” catalana. Ambdós mots s'empren també en genèric per a les diverses espècies de gavines –les que són més menudes que els gavians–. El mot català “Gavina” s'hi assembla molt més que els sinònims en les altres llengües comparades (“Gabbiano” en italià, “Gaviota” en espanyol, “Mouette” en francès o “Gull” en anglès).

“**Serra**”: És similar al nostrat “Bec de Serra”, de nom més llarg però és l'únic mot dels comparats que inclou la mateixa paraula –“Serra”– en el nom de l'ocell. És lleugerament diferent de la “Serreta mediana” en espanyol i molt allunyat ja del “Smergo minore” italià o del “Harle huppé” francès.

Hi ha tres noms (“Kappun”, “Arpa” i

“Farrug”) que podrien tenir un origen català probable (“Capó d'aigua” és el nom popular del bitó, com el “Kappun” maltès, “Arpa” és l'arrel de l'arpella, i “Farrutx” és un topònim català)

De les 167 espècies d'ocells (residents, hivernants, estivals i de pas) recollides al llibre, 14 tenen un origen català altament probable. D'aquesta dada en podem inferir que el 8% dels noms actuals dels ocells en maltès tenen un origen català.

Hi ha uns altres 15 noms d'ocell maltesos que podrien tenir també un origen català difícilment verificable, ja que el nom és similar a una, dues o, fins i tot, a tres de les llengües comparades. Així, no és possible dirimir amb absoluta certesa quina és la llengua originària del nom maltès, però aquest dubte és vàlid tant per als noms catalans com per als sinònims francesos, italians o, fins i tot, anglesos. Aquest contingent de noms d'ocell representa el 9% del total.

D'aquest estudi preliminar comparatiu, se'n pot inferir que la influència –segura, probable o possible– de la llengua catalana en els noms dels ocells

REPORTATGE **Influència de la llengua catalana en els noms d'ocells maltesos**

maltesos podria atènyer ben bé el 17% del total dels ocells observats a Malta. Com a contrapunt convindria remarcar que, en tant que estudi preliminar, no s'ha analitzat la concomitància de tots els noms d'ocell maltesos amb els diversos centenars de noms populars catalans. En conseqüència, si es dugués a terme un estudi més exhaustiu fa tot l'efecte que el percentatge d'influència de la llengua catalana sobre els noms dels ocells maltesos es veuria incrementat en major o menor grau.

La influència de la llengua espanyola en el nom maltès dels ocells sembla que és molt baixa, ja que pocs noms en aquesta llengua s'assemblen als corresponents noms en maltès i quan n'hi ha algun que hi té una certa similitud sempre n'hi ha un altre (català, francès o italià) que té un nivell de semblança notablement superior.

Discussió i limitacions de l'estudi

Les 167 espècies d'ocells observades a l'illa de Malta es corresponen, és clar, amb els seus equivalents oficials en català, però també a diversos centenars de noms populars en català. Caldria un estudi comparatiu molt més exhaustiu per determinar la influència dels centenars de noms populars catalans en els noms respectius d'ocells en maltès.

Les llengües romàniques (català, francès, occità, espanyol, sicilià, etc.) tenen, sovint, noms similars per designar les mateixes espècies d'aus. Això no és res més que el fruit de compartir un tronc comú lingüístic (el llatí) i/o de la influència variable que han exercit unes llengües sobre les altres en funció de l'hegemonia política, econòmica, militar i, és clar, lingüística, de cada període històric. Aquesta similitud compartida en diverses llengües romàniques dificulta la recerca del mot primigeni que ha influït en la llengua maltesa. Un bon exemple és el nom "cikonja" maltès, que tant en català com en espanyol, francès o italià tenen la mateixa arrel i una fonètica força similar.

També cal significar que es desconeixen els noms dels ocells en sicilià i

occità fet que provoca una infravaloració de la influència d'aquestes llengües en el lèxic ornitològic maltès.

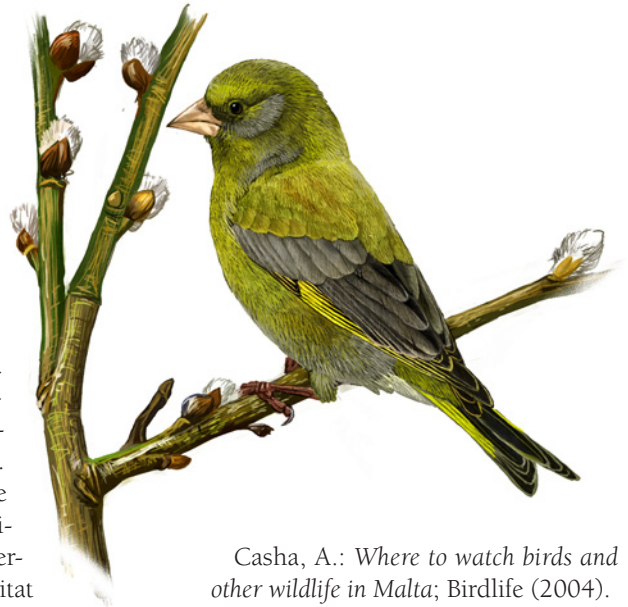
L'estudi només incorpora els noms populars de la llengua catalana i no pas els noms populars en llengua francesa, italiana, espanyola o anglesa perquè no es disposa d'ells. Per a la gran majoria de llengües, els noms "oficials" dels ocells es determinen a la segona meitat del segle xx. Són decisions d'estandarització més o menys arbitràries que efectuen, normalment, experts en ornitologia i no pas experts en lingüística. L'establiment d'un nom oficial d'un ocell deixa enrere molts noms populars que cauen en desús ja que no surten publicats a les guies d'identificació d'aus. En català no existeix un compendi de tots els noms populars dels ocells en el nostre domini lingüístic, però hi ha un *Tesaur de Noms Comuns d'Ocells destinat al Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya* que constitueix una bona eina d'aproximació a molts dels noms populars de les aus en llengua catalana. Es desconeix l'existència d'un compendi similar en llengua italiana, espanyola, anglesa o francesa.

Agraïments

L'*Institut Nova Història* va col·laborar econòmicament en la redacció de l'estudi i va ajudar a la seva difusió social. Jordi Bilbeny, Manel Capdevila, Miquel Colomer, Pep Mayolas, Francesc Rodríguez i la Carme Solà van efectuar diverses aportacions que van millorar el text.

Bibliografia

Alcover, A. Ma. & Moll, F. de B.: *Diccionari Català-Valencià-Balear*; Palma de Mallorca (1978).
Borg, A. J. & Azzopardi-Alexander, M.: *Maltese*; Routledge (1997).

Casha, A.: *Where to watch birds and other wildlife in Malta*; Birdlife (2004).

Coromines, J.: *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, vol. III, p. 900 (1985).

Diversos autors: *Gran Enciclopèdia Catalana*.

Diversos autors: *Noms comuns d'ocells en base a les prospeccions ornitològiques de camp entre 1980 i 1984*; Arxiu personal de Xavier Ferrer a la Universitat de Barcelona.

Estrada, J.: *Ocells de Catalunya, País Valencià i Balears*. Lynx Edicions (2010).

Ferrer, X.: *Tesaur de noms comuns d'ocells destinats al Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya*; Inèdit (2001).

Gordon, Raymond G., Jr. (ed.): *Ethnologue: Languages of the World, Fifteenth edition. Sicilian: A language of Italy*; Ethnologue (2005).

Maluquer, J.: *Els ocells de les Terres Catalanes*; Ed. Barcino (1981).

Muntaner, J., Ferrer, X., Martínez, A. et al.: *Atlas dels ocells nidificants a Catalunya i Andorra*; Ed. Ketres, Barcelona (1984).

Sallent, A.: « Els noms dels ocells de Catalunya »; *Bulletí de Dialectologia Catalana*, 10:54-100 (1922).

Yzaguirre, Lluís de: *Catalunya-Malta: la connexió perduda*. https://docs.google.com/viewer?url=http://latel.upf.edu/terminotica/membres/DE_YZA/PUBLI/catalunya_malta.pdf&embedded=true&chrome=true

REPORTATGE

Resultats de les primeres campanyes d'anellament per al seguiment de la migració postnupcial a la Vall Fosca (Pallars Jussà)

El nostre company i anellador expert, Pere Josa, detalla els resultats de dues campanyes d'anellament realitzades durant el pas postnupcial a la Vall Fosca, una zona poc prospectada fins ara i on pràcticament encara no s'havien fet anellaments.

Les poques dades que es tenen dels passos migratoris transpirinencs a Catalunya, així com la utilització de determinats hàbitats com els prats de dall, em va impulsar l'any 2010 a fer un "petit" seguiment de la migració postnupcial, que es va poder ampliar l'any 2011 gràcies al suport de l'Estació Biològica del Pallars Jussà.

Àrea d'estudi i metodologia

La zona d'estudi se situa a la Torre de Cabdella (Pallars Jussà) en un pla situat a 1480 m, tot i que pics molt pròxims en direcció nord passen els 2500 metres, a l'oest de la zona es troba el Coll d'Oli, i a l'est en direcció nord-sud el curs del riu Flamisell pel fons de vall, al sud la Vall Fosca ja s'obre cap a la conca de Tremp.

Els prats de dall elegits tenen una situació estratègica per als migrants que segueixin un eix nord-sud, sense passar, però, pel fons de la vall. Al voltant dels prats de dall trobem molta presència arbrada normalment cirerers *Prunus avium*, alternats amb marges arbustius formats per rosers silvestres *Rosa canina* i aranyoners *Prunus spinosa*.

El mostreig efectuat es va dividir en tres fases, per a obtenir informació del pas en diferents períodes:

Primer mostreig realitzat del 27 al 30 de juliol de 2010, es van muntar 16 xarxes de 12 metres (a partir d'ara ens referirem a ell com a M1).

Segon mostreig del 12 al 21 d'agost de 2011, es van col·locar 25 xarxes de 12 metres (M2). Algunes d'aquestes

Camil Albert

El nombre de piules dels arbres *Anthus trivialis* anellades a la Vall Fosca és molt semblant a la mitjana obtinguda a Catalunya en els darrers anys.

es van moure per facilitar la captura d'escorxadors.

Tercer mostreig del 7 al 16 de setembre de 2011, es van posar 25 xarxes de 12 metres (M3).

Resultats

Es van realitzar 839 captures, de les quals 789 van ser anellaments, i 50 controls d'un total de 51 espècies. Les espècies més capturades van ser el mastegatxer *Ficedula hypoleuca* (n=86), el pit-roig *Erithacus rubecula* (n=85) i l'escorxador *Lanius collurio* (n=82).

Cal destacar la singularitat de moltes de les espècies, s'han capturat 11 espècies amb poques captures anuals a Catalunya (menys de 50) en negreta a la taula 1.

Cal destacar especialment els resultats obtinguts per a les espècies següents:

Escorxador *Lanius collurio*. Es van anellar un total de 75 exemplars, una quantitat destacable si tenim en compte que mai a tot Catalunya s'han anellat més de 60 exemplars en un sol any, d'aquestes captures només 4 exemplars eren adults. Els resultats plantegen el dubte de si es tracta de joves nascuts a la zona, o de migrants. Cal recordar que aquesta espècie migra cap a l'est, tot i que es tenen poques dades de com i quan passa exactament del nostre país cap a França, és molt probable que ho faci creuant els Pirineus de sud a nord, de forma contrària al moviment que realitzen la majoria d'ocells en el pas postnupcial. Gran part de les captures s'han realitzat en xarxes col·locades al costat de marges arbustius especialment d'aranyoner *Prunus spinosa*. En el tercer mostreig realitzat al setembre l'espècie ja era poc present a la zona.

REPORTATGE Resultats de les primeres campanyes d'anellament per al seguiment de la migració postnupcial a la Vall Fosca (Pallars Jussà)

Boscaler pintat gros *Locustella naevia*. Espècie amb un pas postnupcial poc conegut a Catalunya. Durant el 2011 a tot Catalunya es detecten 39 exemplars en el pas postnupcial (ornitho.cat), 13 d'aquests (33%) es van anellar al present estudi a la Vall Fosca. En dues ocasions (13-VIII i el 17-VIII) es van anellar 3 exemplars, fet que suposa el màxim d'exemplars per dia, detectats en la migració postnupcial el 2011 a Catalunya. Respecte a la fenologia en els dos anys, s'han fet les primeres citacions de la migració postnupcial a tot Catalunya, el 13-VIII-2011 i el 27-VII-2010, aquesta darrera suposa una de les poques citacions conegudes a tot Catalunya durant el més de juliol, en els anuaris publicats 1996-2009 i a *ornitho.cat*, només figura una sola observació durant el juliol l'any 1998.

Els resultats obtinguts suggereixen que un major esforç en aquest tipus d'hàbitat, en punts geogràficament estratègics, i en època de migració, aportaria força dades sobre la intensitat de pas i fenologia de moltes espècies, algunes d'elles poc estudiades a Catalunya, així com de la utilització d'un hàbitat tant lligat a la ramaderia pirinenca com són els prats de dall.

Agraïments

Agraïm les facilitats donades per l'Estació Biològica del Pallars Jussà, en especial a Jordi Castelló per creure des de el principi que tot això valia la pena. A tots els que van pujar a ajudar-me en les diferents jornades de camp: Quim Vilagran, Dani Llobet, Alba Casals, Sidney Martin, Lluís Josa Carbonell, Natàlia Pérez, Lluís Cabello, Miquel Angel García, Bernat García, Montserrat Fabregat, Camil Albert, Lluís Josa Anguera i Lucía Soliño. Aquest seguiment no hagués estat possible sense la complicitat i paciència dels propietaris dels prats de dall; agraeixo molt especialment els propietaris de les cases de "Cal Frare" i "Casa Badia" d'Aguiró.

PERE JOSA
perejosal982@hotmail.com

	Total			(M1)			(M2)			(M3)		
	Ca	A	Co	Ca	A	Co	Ca	A	Co	Ca	A	Co
<i>Ficedula hypoleuca</i>	86	85	1	0	0	0	33	32	1	53	53	0
<i>Erithacus rubecula</i>	85	73	12	1	1	0	32	31	1	52	41	11
<i>Lanius collurio</i>	82	75	7	27	27	0	51	46	5	4	2	2
<i>Turdus merula</i>	79	74	5	48	46	2	23	22	1	8	6	2
<i>Sylvia atricapilla</i>	76	76	0	2	2	0	39	39	0	35	35	0
<i>Parus major</i>	69	60	9	21	20	1	32	30	2	16	10	6
<i>Phylloscopus trochilus</i>	41	41	0	1	1	0	17	17	0	23	23	0
<i>Anthus trivialis</i>	35	34	1	2	2	0	19	18	1	14	14	0
<i>Sylvia borin</i>	26	23	3	1	1	0	20	17	3	5	5	0
<i>Luscinia megarhynchos</i>	23	18	5	2	2	0	16	12	4	5	4	1
<i>Turdus philomelos</i>	19	18	1	1	1	0	16	15	1	2	2	0
<i>Fringilla coelebs</i>	18	18	0	17	17	0	0	0	0	1	1	0
<i>Sylvia communis</i>	18	17	1	1	1	0	14	13	1	3	3	0
<i>Locustella naevia</i>	14	14	0	1	1	0	12	12	0	1	1	0
<i>Jynx torquilla</i>	13	13	0	1	1	0	12	12	0	0	0	0
<i>Turdus viscivorus</i>	13	13	0	13	13	0	0	0	0	0	0	0
<i>Muscicapa striata</i>	11	11	0	0	0	0	6	6	0	5	5	0
<i>Parus caeruleus</i>	10	10	0	2	2	0	1	1	0	7	7	0
<i>Emberiza cirius</i>	9	8	1	4	4	0	4	4	0	1	0	1
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	9	9	0	0	0	0	2	2	0	7	7	0
<i>Prunella modularis</i>	9	9	0	0	0	0	7	7	0	2	2	0
<i>Garrulus glandarius</i>	8	8	0	6	6	0	2	2	0	0	0	0
<i>Emberiza cia</i>	7	7	0	1	1	0	5	5	0	1	1	0
<i>Phylloscopus collybita</i>	7	7	0	0	0	0	3	3	0	4	4	0
<i>Hippolais polyglotta</i>	6	5	1	1	1	0	5	4	1	0	0	0
<i>Aegithalos caudatus</i>	5	5	0	0	0	0	0	0	0	5	5	0
<i>Saxicola torquata</i>	5	5	0	0	0	0	2	2	0	3	3	0
<i>Emberiza citrinella</i>	4	3	1	0	0	0	4	3	1	0	0	0
<i>Hirundo rustica</i>	4	4	0	0	0	0	0	0	0	4	4	0
<i>Phylloscopus bonelli</i>	4	4	0	2	2	0	2	2	0	0	0	0
<i>Troglodytes troglodytes</i>	4	3	1	0	0	0	0	0	0	4	3	1
<i>Asio otus</i>	3	2	1	0	0	0	1	1	0	2	1	1
<i>Lullula arborea</i>	3	3	0	2	2	0	1	1	0	0	0	0
<i>Emberiza calandra</i>	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0
<i>Picus viridis</i>	3	3	0	1	1	0	2	2	0	0	0	0
<i>Saxicola rubetra</i>	3	3	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0
<i>Sitta europaea</i>	3	3	0	1	1	0	2	2	0	0	0	0
<i>Sturnus vulgaris</i>	3	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0
<i>Accipiter nisus</i>	2	2	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
<i>Caprimulgus europaeus</i>	2	2	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
<i>Certhia brachydactyla</i>	2	2	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0
<i>Dendrocops major</i>	2	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0
<i>Oenanthe oenanthe</i>	2	2	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0
<i>Parus palustris</i>	2	2	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0
<i>Delichon urbica</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
<i>Emberiza hortulana</i>	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>Otus scops</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
<i>Pyrhula pyrrhula</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
<i>Regulus ignicapilla</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
<i>Sylvia cantillans</i>	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
<i>Sylvia hortensis</i>	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
51 espècies	839	789	50	169	166	3	394	372	22	276	251	25

Taula 1. Captures. En negreta les espècies amb menys de 50 anellaments anuals de mitjana a Catalunya els últims anys (font; SIOC.cat). M1 (mostreig VII-2010) M2 (mostreig VIII 2011) M3 (mostreig IX-2011). Ca: captures; A: anellaments; Co: controls.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Maig - Setembre 2011

D'aquest període cal destacar, la segona citació de territ de Baird, corriol de Leschenault, territ cuablanc, tetolet beclarg, l'entrada inusualment abundant de territ rogenç i un xatrac rosat. D'entre els passeriformes, cal esmentar un tallarol de garriga de l'est d'Europa, mosquiter reietó, sit capnegre i pinsà carminat.

Maig

Des del dia 3 es va observar una femella de **bec de serra petit** *Mergellus albellus* a cal Tet, delta del Llobregat. Es va detectar un martinnet molt similar al presumible híbrid de **martinet blanc x martinnet dels esculls** *Egretta garzetta x Egretta gularis* de la Tancada els dies 11 i 15, però en aquesta ocasió es trobava aigües de l'Ebre amunt a Móra d'Ebre, Ribera d'Ebre. Probablement es tractava d'un ex. diferent perquè el mateix dia 15 i el 16 es tornava a veure l'exemplar de la Tancada. El dia 7 encara es va observar un **bitó** *Botaurus stellaris* a la Sèquia Major, Vila-seca, presumiblement un migrant tardà. Es van observar dos **voltors negres** *Aegypius monachus* a la serra de Boumort el dia 10, un d'ells procedent d'un projecte de reintroducció francès. I el dia 31 n'hi havia 3 més al mateix lloc, cap d'ells anellat. Durant aquest mes es van fer més de cinquanta observacions de **falcó cama-roig** *Falco vespertinus*, la majoria a la plana de Lleida, però també a l'Empordà amb observacions màximes de fins a 12 exs. a Albons, Baix Empordà, Lleida o Menàrguens a la Noguera. El dia 15 es va observar un **rasclató** *Porzana parva* a l'illa de Buda. Es van observar diversos **rasclats** *Porzana pusilla* als aiguamolls de l'Empordà, dos a l'estany de Palau el dia 16 i un el dia 21 al mateix lloc. També al delta de l'Ebre, n'hi havia un a Canal Vell el dia 14 i un altre a l'illa de Buda el dia següent. Una de les observacions més interessants del mes va ser un **corriol de Leschenault** *Charadrius leschenaultii* present a l'illa de Buda el dia 6 i que suposa una de les poquíssimes citacions disponibles per a Catalunya d'aquesta espècie. Des del dia 11 es va observar un **territ becadell** *Limicola falcinellus*

Territ cuablanc
Calidris fuscicollis

Thomas Kuppel

a la Punta de la Banya. El dia 14 es va observar una **siseta cendrosa** *Xenus cinereus* a la platja de ca l'Arana, al delta del Llobregat. El dia 13 hi havia un **becadell gros** *Gallinago media* a Canal Vell, delta de l'Ebre. El dia 16 es van observar tres **escuraflassons becfins** *Phalaropus lobatus* al delta de l'Ebre. I per acabar d'adobar-ho, el dia 15 es va observar un **territ de Baird** *Calidris bairdii* a la Punta de la Banya que suposa la 2a citació per a Catalunya! El dia 2 es va relocalitzar el **tetolet beclarg** *Limnodromus scolopaceus* juvenil a l'Alfacada, delta de l'Ebre. Aquest individu, presumiblement va hivernar al delta i ja s'havia vist a l'abril. El dia 18 es va observar un **gavià caspi** *Larus cachinnans* de segon any a l'estany de Vilaüt als aiguamolls de l'Empordà. En una de les sortides des del port de Tarragona per a l'observació d'aus marines, el dia 15 es van detectar 5 **frarets** *Fratercula arctica* mar endins, prop del cap de Salou. El dia 6 es va trobar morta una **tòrtora del Senegal**

Streptopelia senegalensis a l'aeroport de Barcelona, el Prat de Llobregat. Molt prop d'allí, uns dies més tard, el dia 13, es va observar un ex. viu als calaixos de depuració del riu al delta del Llobregat. El dia 3 es va capturar un **tallarol de garriga** de la subespècie oriental *Sylvia cantillans albistriata* a l'illa de Buda. El dia 10 es va capturar una **bosqueta pàl·lida occidental** *Hippolais opaca* a les salines de la Trinitat, delta de l'Ebre. Una més de les sorpreses del mes de maig va ser la captura d'un **mosquiter reietó** *Phylloscopus proregulus* el dia 4 a l'illa de Buda que constitueix la segona citació per a aquesta zona (l'anterior va ser el 18/19/05) i només la tercera per a Catalunya. Com és habitual en aquest mes, es van observar **mosquiteres xiulaires** *Phylloscopus sibilatrix*, especialment als aiguamolls de l'Empordà, delta del Llobregat, Sèquia Major de Vila-seca i delta de l'Ebre. El dia 3 hi havia un mascle de **papamosques de collar** *Ficedula albicollis* al Garxal delta de l'Ebre i dos

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

dies més tard, el dia 5, se'n va veure un altre al casc urbà del Prat de Llobregat, potser el mateix exemplar dels dies 22 i 24 d'abril. El dia 7 es va observar un **papamosques gris balear** *Muscicapa striata balearica* a la Tancada, delta de l'Ebre, un altre el dia 11 a Roses, i un anellament a l'Alfacada el dia 12. El dia 16 es va observar un **capsigrany** amb caràcters de la subespècie balear *Lanius senator badius* al port de Tarragona. I per arrodonir un mes tan excepcional quant a rareses, el dia 26 es va observar un mascle de **sit capnegre** *Emberiza melanocephala* a la Punta de la Banya.

Juny

Un cop més, el dia 11 es va tornar a veure el presumible híbrid de **martinet blanc x martinet dels esculls** *Egretta garzetta x Egretta gularis* a la llacuna de la Tancada, delta de l'Ebre. Durant tot el mes es van observar diversos **voltors negres** a la serra de Boumort, amb un màxim de tres individus el dia 12, cap d'ells amb marques. També va sovintejar la zona un individu marcat procedent d'un projecte de reintroducció francès. Durant aquest mes encara es va observar algun **falcó cama-roig** a la plana de Lleida, la majoria individus solitaris. Per contra, van ser nombroses les observacions de **falcó de la reina** *Falco eleonora* amb grups de fins a 12 individus el dia 20 al Baix Empordà. El dia 25 es va veure una **siseta cendrosa** al Matà, als aiguamolls de l'Empordà. El

Bec de serra petit
Mergellus albellus

Pau Esteban

dia 24 es va observar un **mosquiter xiulaire** *Phylloscopus sibilatrix* a Es Cauves, Bausen, Vall d'Aran.

Juliol

Durant la primera meitat de mes encara es van detectar **falcons de la reina** arreu de Catalunya. A partir del dia 13 es van observar dos **territs cuablancs** *Calidris fuscicollis* al delta de l'Ebre. Posteriorment, un d'ells es va veure a Migjorn els dies 14, 15 i 17 i l'altre, es va veure a la Punta de la Banya des del dia 15 fins al 26. El dia 11 es va observar un **territ pectoral** *Calidris melanotos* a l'illa de Buda, delta de l'Ebre. Des del dia 18 es va observar un **escuraflascons becfí** adult a la Punta de la Banya fins a final

de mes. Una de les citacions més interessants d'aquest mes va ser un **xatrac rosat** *Sterna dougallii* observat el dia 22 a la Punta de la Banya. Precisament, també a la Banya, els dies 2 i 3 es va observar un **xatrac bengalí** *Sterna bengalensis* adult, mentre que dia 23 es va observar un **xatrac de bec taronja** *Sterna* sp. al port de Tarragona.

Agost

El dia 3 es va observar la primera **cigonya negra** *Ciconia nigra* en migració amb un exemplar al delta del Llobregat i un altre al delta de l'Ebre. Com es habitual, durant aquest mes es van observar estols d'**aligots vespers** *Pernis apivorus* en migració arreu de Catalunya. Enguany el pas més fort es va concentrar el cap de setmana del 27 i 28 i en localitats com a Camprodon, Ripollès, es van comptabilitzar més de 800 individus en un sol dia, prop de 600 a Olvan, Berguedà, o al voltant de 400 a Olot, Garrotxa. A partir del dia 17 es van observar els primers **corriols pit-rojos** *Charadrius morinellus* a Lleida; la màxima agrupació, però, va ser als prats de Meranges, Cerdanya, el dia 27 amb més de 50 exs. El dia 28 es va observar un **territ becadell** a la Punta de la Banya. També a la Punta de la Banya hi continuava l'**escuraflascons becfí** present el mes de juliol

Xatrac bengalí
Sterna bengalensis

Ferran López

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

i van arribar tres exemplars més, dos adults i un juvenil. Els dies 8 i 9 es va observar un adult de **xatrac bengalí** a la platja de ca l'Arana, delta del Llobregat. Un dies més tard, el 18 n'hi havia dos exemplars a la Rogera, als aiguamolls de l'Empordà. El dia 24 es va observar un juvenil de **cuereca citrina** *Motacilla citreola* al Parc Fluvial del Besòs, Santa Coloma de Gramenet. El dia 5 es va capturar per a anellament una **boscarla dels arrossars** *Acrocephalus agricola* a Canal Vell, Deltebre. Un altre anellament interessant va ser un **mosquiter xiulaire** capturat a la vall de Montjoi, Roses, Alt Empordà, el dia 4.

Territ rogenic
Tryngites subruficollis

Alex Ollé

Setembre

A principi de mes van arribar 2 **morells xocolaters** *Aythya nyroca* a la Sèquia Major, Vila-seca, i uns dies més endavant, el dia 18, n'hi havia 6 (5 mascles i una femella). El dia 27 hi havia un **ànec capblanc** *Oxyura leucocephala* a Canal Vell, Deltebre. Un dels grups més grans de **becplaner** *Platalea leucorodia* es va detectar a Deltebre el dia 15 al Mas de Bombita amb 23 exs. Als aiguamolls de l'Empordà el dia 19 es va observar un mascle de segon any d'**arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus* a la Rogera. Es van observar **corriols pit-rojos** a diverses localitats i en especial a la millor zona de Catalunya, els secans d'Alfés, on el dia 13 hi havia 60 exs. alguns dels quals es van poder veure bastants dies. Durant aquest mes es va produir una arribada inusualment important de **territs rogenics** *Tryngites subruficollis* a la

península Ibèrica amb un total de 30 citacions arreu de l'Estat. Des del dia 3 es van veure diversos exemplars al delta de l'Ebre amb un total de 9 individus el dia 13; alguns d'aquests ocells es van poder veure durant tot el mes. Als aiguamolls també hi havia un juvenil entre els dies 10 i 14. Des del dia 19 es van observar quatre juvenils de **territ pectoral** als aiguamolls de l'Empordà i cinc el dia 21 els quals van romandre alguns dies per la zona. També un exemplar a can Dimoni, delta del Llobregat a partir del dia 21, 2 a ca l'Arana el dia 30 i almenys 2-3 individus al delta de l'Ebre entre els dies 17 i 27. El dia 2 encara hi havia dos adults **escurafascons becfí** a la Punta de la Banya i el dia 14 se'ls hi havia afegit un juvenil; els tres ocells es van veure fins el dia 15. Es van observar tres **fumarells alablancs** *Chlidonias leucopterus*, els tres juvenils. El primer es va observar a l'es-

tany d'Ivars el dia 2, el segon va ser a la Sèquia Major, Vila-seca el dia 15, i el tercer al pont del Través, delta de l'Ebre, el dia 21. Durant aquest mes es van observar almenys quatre **cuereques citrines** al delta de l'Ebre, tres el dia 21, una el 24 i una altra el 26. Una de les sorpreses més inesperades d'aquest mes va ser l'entrada inusualment alta de **cotxa blava** *Luscinia svecica* al delta de l'Ebre. Aquest fet va ser remarcable sobretot a l'estació d'anellament de l'Alfaceda on entre els dies 20 i 22 es van capturar prop de 250 exemplars, un fet sense precedents a casa nostra. El dia 21 es va observar un **papamosques menut** *Ficedula parva* de primer hivern a l'illa de Buda, delta de l'Ebre. El dia 26 es va detectar un **pinsà carminat** *Carpodacus erythrinus* al Parc Fluvial del Besòs a Montcada i Reixac.

RAÛL AYMÍ & MARTÍ RODRÍGUEZ

T'apropem a la natura
Consulta i compra en www.weboryx.com les nostres ofertes

A Oryx compartim la teva afició i t'ofereim el consell expert sobre l'extensa oferta d'**equipament per el naturalista**, sobre la millor selecció de **prismàtics i telescopis** per ornitologia i observació de fauna i sobre els més de 15.000 títols de **llibres d'història natural** que podràs sol·licitar mitjançant la nostre web.

Oryx: la tienda del amante de la naturaleza
Balmaes 71 · 08007 · Barcelona
T. +(34) 93 418 55 11 · F. +(34) 93 418 81 17

REPORTATGE

L'ICO estrena nou web!

Des de diluns 13 de febrer, ja està disponible el nou web corporatiu de l'ICO basat en un disseny més modern i interactiu amb imatges que li donen un major dinamisme.

Aquest nou web és una aposta per un disseny molt més modern i atractiu, basat en l'ús d'imatges grans i variades, acompanyades d'eslògans breus i molt explicatius, juntament amb tècniques modernes d'internet que aporten molta dinàmica al conjunt. L'organització i la navegació del portal s'ha simplificat utilitzant menús més curts i precisos i s'ha adaptat als canvis en l'estructura i l'organització de la nostra entitat.

La pàgina principal és un clar exemple d'aquesta aposta de la nostra associació. En entrar-hi el primer que veiem és una gran imatge superior amb un enunciat que va canviant poc a poc i que ràpidament ens condueix a les parts principals del portal. El navegador de la part

L'organització i la navegació del portal s'ha simplificat utilitzant menús més curts i precisos i s'ha adaptat als canvis en l'estructura i l'organització de la nostra entitat.

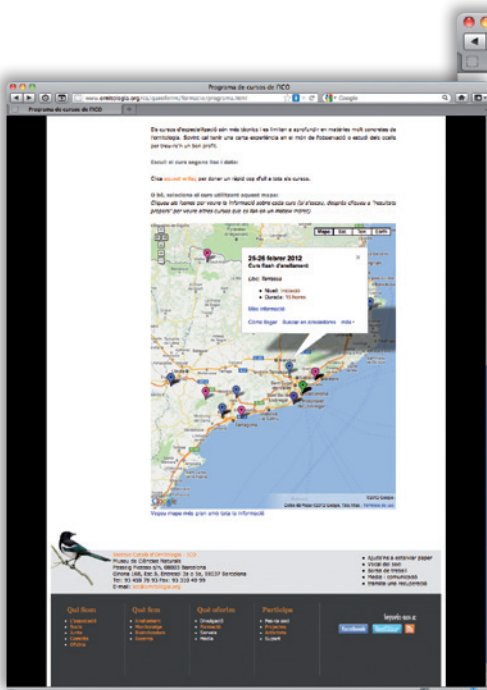
superior també ens permet dirigir-nos ràpidament cap on ens interessa, utilitzant només quatre temes principals. La part central de la portada està dividida en tres columnes. A l'esquerra, i de dalt a baix, hi trobem l'apartat *Coneix els ocells* que ens porta ràpidament a la informació del Servidor d'Informació Ornitològica de Catalunya. A sota, hi trobem l'apartat *Notícies ornitològiques* on es mostren de forma dinàmica les darreres notícies. Més avall hi trobem *Enllaços útils* on s'hi indiquen algunes adreces d'utilitat. Per sota d'això, hi trobem els apartats *M'agrada* i *Segueix-me* de Facebook i Twitter que permeten rastrejar l'ICO a través de les xarxes socials més populars. A la columna central hi ha un espai per mostrar vídeos. Per sota hi trobem

La nova web aporta noves eines que milloren la navegació i consulta dels continguts.

l'apartat *Projectes destacats* on hi figuren tres dels projectes més rellevants que hi ha en marxa en cada moment. A dalt de la columna de la dreta hi trobem el buscador intern de Google. A sota hi ha l'*Agenda, cursos i activitats*, on s'anuncien les properes activitats que organitza l'ICO i un enllaç per poder reportar les recuperacions d'anelles, i a la part inferior hi ha l'apartat *T'interessa?* on es mostren de forma dinàmica els enllaços a diversos portals d'internet o iniciatives de l'ICO.

Al peu de la portada, que es repeteix a totes les pàgines internes, hi trobem el mapa del web i els enllaços a les pàgines Facebook i Twitter de la nostra entitat; mentre que a la part superior, a la dreta del logo de l'ICO hi han enllaços directes als apartats *Fes-te soci*, *Contacta'n's* i *Subscriu-te al butlletí*. També hi ha un accés a la part privada del portal que permet als usuaris registrats d'accedir a informació restringida als socis de l'entitat. Les seccions principals del portal són *Qui som*, *Què fem*, *Què oferim* i

La web anuncia una variada oferta de cursos, xerrades i activitats diverses.

Aquest nou portal web també potencia la navegació horitzontal utilitzant molts enllaços interns entre pàgines que contenen informació relacionada.

Els projectes de recerca tenen un apartat específic dins del nou web.

Participa. Si cliquem als enllaços del navegador principal de la portada que porten a aquestes seccions ens apareixen les pàgines principals d'aquestes que tenen un disseny i estructura similars als de la portada. A partir d'aquest nivell ja ens apareixen els navegadors verticals situats a l'esquerra del cos central de les pàgines i que són específics de la secció en què ens trobem.

La secció **Qui som** recull tota la informació relacionada amb l'organització social i administrativa de la nostra entitat i conté els apartats *L'associació*, *Socis*, *Junta*, *Comitès* i *Oficina*. D'altra banda, l'apartat **Què fem** hi podem trobar tota la informació relacionada amb les activitats de la nostra entitat i conté els apartats *Anellament*, *Monitoratge*, *Bioindicadors* i

Recerca. Finalment, a **Què oferim** hi ha el resultat del treball de la nostra associació i conté els apartats *Divulgació*, *Formació*, *Serveis* i *Media*.

La secció **Participa** ens orienta ràpidament en com intervenir d'una manera o altra en els projectes i activitats de la nostra entitat i conté els apartats *Fes-te soci*, *Projectes*, *Activitats* i *Support*.

Aquest nou portal web també potencia la navegació horitzontal utilitzant molts enllaços interns entre pàgines que contenen informació relacionada.

A part de la millora estètica, la renovació del web corporatiu de l'ICO respon a la necessitat d'explicar millor i de manera més gràfica què som i què fem a la societat en general. Tècniques noves que utilitzem en el nou web, com

el registre d'usuaris, el dinamisme de les notícies, l'agenda, la integració a les xarxes socials i l'ús intensiu de Google Maps, són molt potents per tal d'aconseguir aquests objectius.

Confiem que aquest nou format sigui del vostre interès i utilitat per accedir a la informació de la nostra entitat. No cal dir que qualsevol suggeriment o indicació a partir de la vostra experiència com a usuaris es tindran en compte a l'hora de fer modificacions que puguin millorar les darreres versions. Des d'aquestes línies agraïm la col·laboració desinteressada dels fotògrafs Josep Mª Bas, Roger Sanmartí i Antonio de la Cruz per la cessió de les seves imatges.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Knaus, P., Graf, R., Guélat, J., Keller, V., Schmid, H. & Zbinden, N. 2011

Atlas historique des oiseaux nicheurs

La répartition des oiseaux nicheurs de Suisse depuis 1950

La distribució dels ocells ha anat canviant en les últimes dècades, influenciada tan per factors naturals com per activitats humanes. L'*Atlas historique des oiseaux nicheurs* mostra aquesta evolució en la distribució dels ocells nidificants a Suïssa des de l'any 1950.

Després dels atles dels anys 1972-76 i del 1993-96, aquest llibre aporta nova informació sobre l'evolució de la distribució dels ocells nidificants a Suïssa durant els anys anteriors, del 1950 al 1959. D'aquesta manera, es veuen reflectits els canvis que es van produir abans dels anys 70, a causa, principalment, d'una intensificació en l'ús del sòl anterior als anys estudiats fins ara. En conjunt, l'atles ens permet tenir una visió més completa de la que es tenia fins a aquest moment, i ha fet possible una millor avaluació dels canvis en la distribució dels ocells nidificants al llarg del temps.

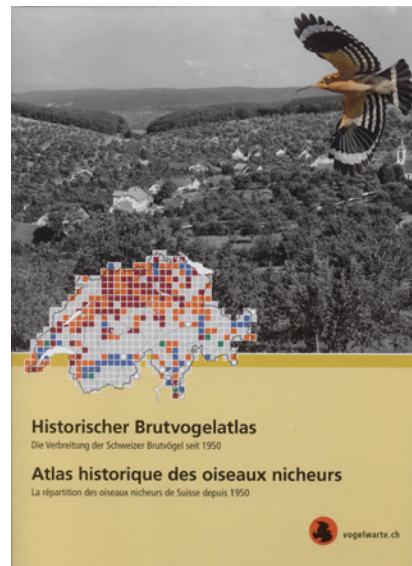
Les noves dades de distribució s'han obtingut gràcies a un treball intensiu de recerca, a partir de dades recollides per observadors actius en aquella època, les seves llibretes de camp i arxius i publicacions antigues. Així, s'han recopilat dades de gran part del territori format per Suïssa i el Principat de Liechtenstein, i es mostren en la mateixa quadrícula de referència de 10x10 km emprada en l'atles del període 1993-96. Tot i això, algunes zones com el Jura i els Alps queden mancades de dades suficients per fer comparacions fiables.

Els resultats obtinguts es presenten en forma de mapes de distribució per a cada espècie. En total es consideren un total de 100 espècies, aquelles més ben documentades. Per a cada una d'elles,

els autors presenten un mapa de distribució pel període 1950-59, un altre pel 1972-76 i un mapa pels anys 1993-96. A més, es presenta un mapa conjunt on es mostra la distribució de cada espècie durant els diferents períodes i una petita taula on es quantifica el nombre de quadrats on s'ha detectat l'espècie en cada moment i els canvis ocorreguts entre períodes d'estudi a l'altiplà suís, l'àrea d'esforç més comparable.

En general, els resultats mostren un augment en la mitjana del nombre d'espècies per quadrat des de l'any 1950, des de 83 espècies al 1950-59 a 89 durant el període 1993-96. A més, les diferències més importants en la distribució dels ocells es donen a l'altiplà suís, principalment a causa dels grans canvis en els usos del sòl d'aquesta zona. De les espècies que mostren una evolució significativa de la seva distribució, en trobem 34 que pateixen una disminució, tenint en compte el percentatge de quadrats ocupats. D'aquestes, 15 són espècies d'espais oberts, com pot ser el mussol comú *Athene noctua*, el qual ocupa el 33% del territori al 1950-59, majoritàriament a l'altiplà, mentre que en el període 1993-96 només el trobem en el 3%. D'altra banda, trobem 32 espècies les quals mostren un augment en la seva distribució, 21 de les quals són espècies típiques de zones humides. En aquest sentit, trobem el morell de plomall *Aythya fuligula*, una de les poques espècies que augmenta la seva àrea de distribució de manera regular, i passa del 0,2% durant el 1950-59 al 13% l'últim període estudiat, el 1993-96.

Tot i el treball exhaustiu realitzat pels autors de l'*Atlas historique des oiseaux nicheurs*, aquest presenta algunes limitacions, de les quals els autors en són ben conscients, derivades pel tipus de dades i les fonts d'informació utilitzades.

Així, trobem diferències en la quantitat i qualitat d'informació de què es disposa, tant per zones com per espècies, fet que pot suposar certs biaixos a l'hora d'interpretar els resultats. Per exemple, per tal de compensar la falta de dades durant el 1950-59, el període d'estudi és de 10 anys, més llarg que els altres dos períodes, de 5 i 4 anys, fet que pot portar a sobrestimar la distribució d'algunes espècies. Finalment, també s'han de tenir en compte les diferències en la metodologia utilitzada al recollir les dades, ja que mentre durant els anys 1993-96 la metodologia emprada estava molt ben definida, en el període del 1950-59 no seguia cap protocol concret. Per tant, tot això pot comportar diferències en els resultats, importants a l'hora de comparar les dades dels diferents períodes.

No obstant les limitacions abans assenyalades, no hi ha dubte que aquesta es pot considerar una obra de referència en el món dels atles ornitològics pel seu abast temporal de 50 anys, segurament inèdit fins ara a Europa, i per les evidències aportades sobre els canvis de distribució de les espècies ocorreguts. Sembla difícil arribar a realitzar un atles així a Catalunya si tenim present les dificultats per obtenir informació ornitològica de tants anys enrere.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Sultana, J., Borg, J.J, Gauci, C. & Falzon, V. 2011

The Breeding Birds of Malta

Malta: BirdLife Malta. 379 pp.

Aquest llibre impulsat per BirdLife Malta és una actualització de les dades disponibles sobre les espècies nidificants en aquest arxipèlag del Mediterrani, i inclou tant les espècies que s'hi reproduïxen de forma regular com aquelles que ho fan de forma escassa o puntual.

Malta és un territori hostil per als ocells. Tots els que ens hem interessat algun cop per l'avifauna dels diversos països europeus de la riba mediterrània ens hem assabentat en major o menor mesura de la tradició i fort impacte de la caça en aquest país. Recordo que en un dels primers articles que vaig llegir sobre les principals amenaces que pateixen els ocells derivats de la caça a Europa feia un esment especial a Malta on s'hi especificava que en l'època favorable de migració, bona part de la població activa es dedicava a aquesta activitat.

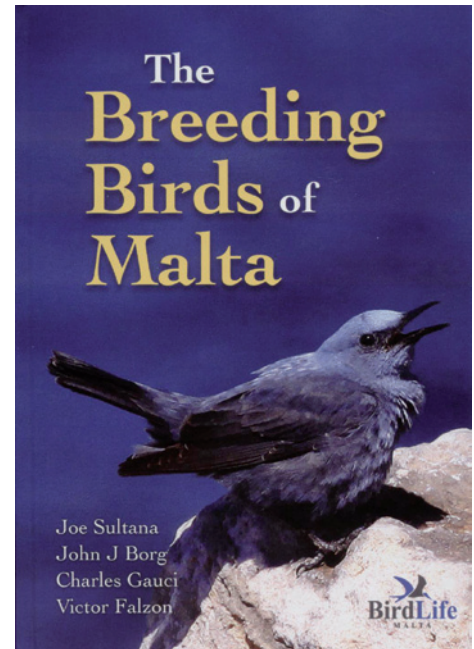
Avui en dia la caça segueix tenint un pes específic en el tarannà diari de la gent que viu a les distintes illes i això es pot apreciar si es visiten en època cinegètica, tant pels trets que es poden escoltar a tota hora i en tots els dies de la setmana com pels llocs que hi ha preparats en les carenes de muntanya i zones favorables. Si a tot això hi afegim que hi ha uns 10,000 caçadors amb llicència amb una densitat d'uns 50 caçadors per quilòmetre quadrat i una població submergida ingent d'ocellaires, podrem entendre perquè aquest país no és massa recomanable pels ocells.

Curiosament és menys conegut que en el darrers anys BirdLife Malta està treballant per reconduir aquesta situació i que els seus 3.500 membres suposen també un dels majors percentatges per càpita de gent involucrada en la conservació i poc a poc estan aconseguint fites importants com reduir el nombre de llicències o limitacions en els dies

hàbils de caça. El llibre que aquí ens ocupa és també una nova fita d'aquesta associació. Tracta de 18 espècies nidificants i d'altres 27 que ho fan de forma ocasional o més irregular. Aquest baix nombre potser té alguna relació amb la caça tenint en compte que per algunes espècies novingudes ha de ser molt difícil l'establiment de poblacions incipients que s'acabin consolidant. O també el cas dels fringíl·lids (més de 100.000 caçats només el 2004) que fan que espècies com el pinsà, el verdum, el passerell o el gafarró no criïn de forma regular a Malta. A més, hi ha algunes particularitats que em sobten com el fet que no hi nidifiqui el pardal comú, tot i que es poden veure pardals arreu, però tots són pardals de passa, els quals es poden veure fins i tot a les ciutats. També hi és molt rara l'oreneta vulgar, la qual s'hi reproduïx només de forma molt puntual.

Malgrat que el nombre d'espècies tractat no sigui molt alt, aquest llibre, amb una presentació exquisida i molt ben il·lustrat aporta una mina d'informació. El contingut, però, és molt desigual segons les espècies i mentre que per a l'ocell de tempesta hi dediquen fins a 17 pàgines, altres com el corriol petit només n'ocupen 7.

En aquest llibre hi ha multitud d'anècdotes interessants. Podem trobar per exemple que l'ocell de tempesta és una de les preses regulars dels gavians amb una foto d'egagròpiles d'aquesta espècie. Que l'illa de Filfla, un dels indrets amb major nombre de parelles reproductores

d'ocell de tempesta a Europa va ser durant molts anys l'escenari de proves per part de l'exèrcit britànic i punt on feien esclatar les seves bombes. Podem trobar que el petit trist defensa el seu niu contra les serps i altres predadors. Nogensmenys interessant és el llistat de 59 plantes distintes on s'han trobat nius de tallarol capnegre o la variació del plomatge del pardal de passa amb exemples de plomatges aberrants, híbrids amb pardal xarrec o fins i tot algun exemple de ginadromorfisme (ocells amb la meitat del plomatge de mascle i l'altra meitat de femella). Tot i això, per a les espècies amb informació disponible, principalment derivada de l'anellament, s'aporta informació sobre muda, longevitat, moviments migratoris, fidelitat pels llocs de cria, variació en la morfologia dels ous, etc.

És un llibre molt agradable de llegir per la informació que tracta, per les fotografies de gran qualitat, moltes figures i taules i fins a 38 mapes. És una llàstima que un llibre així no s'ocupi de l'avifauna de tot l'any, ja que de ben segur seria una obra de consulta obligada per a tots els que estem interessats en les espècies mediterrànies.

RAÛL AYMÍ

AGENDA

PROGRAMA DE CURSOS 2012

L'oferta de cursos de l'ICO d'aquest any és molt àmplia i variada. Aquí trobaràs tota la informació necessària per escollir el que millor s'adapti a les teves necessitats i interessos:

<http://www.ornitologia.org/ca/queoferim/formacio/programa.html>

ORNITOLOGIA

Cursos flash d'introducció a l'ornitologia

Aquests cursos de cap de setmana són ideals per iniciar-se en l'observació dels ocells. No cal tenir coneixements previs sobre ornitologia. Els cursos són essencialment pràctics, però també inclouen una part teòrica on es fa una breu introducció als ocells i a l'ornitologia de camp.

Curs OI1: Baix Gaià

Organitza: ICO/Associació Mediambiental La Sínia.

Lloc: L'Hort de la Sínia, Altafulla.

Dates: 10-11 de març de 2012

Cursos d'identificació d'ocells

Aquests cursos es desenvolupen al llarg de sis dissabtes i són ideals per iniciar-se en la identificació dels ocells.

Curs ID1: Delta del Llobregat

Organitza: ICO/Consorci per a la Protecció i Gestió dels Espais Naturals del Delta del Llobregat.

Lloc: Espais Naturals del Delta del Llobregat.

Classes teòriques: Can Casanovas (Viladecans).

Dates: dissabtes 14 i 28 d'abril, 12 i 26 de maig i 9 i 30 de juny.

ANELLAMENT

Cursos flash d'introducció a l'anellament

Aquests cursos de cap de setmana són ideals per a la iniciació a l'anellament científic d'ocells.

Curs AI2: Seròs

Organitza: ICO/Oficina de Turisme Ornitològic i Natura. **Lloc:** Seròs.

Classes teòriques: Casal de Seròs (Carrer del Metge 1, 25183 Seròs).

Dates: 21 i 22 d'abril de 2012.

ASSEMBLEA GENERAL DE SOCIS

L'Assemblea General de l'ICO de 2012 tindrà lloc el dia 24 de març de 2012 a la Seu d'Urgell. Durant tot el cap de setmana es realitzaran diversos actes, xerrades i sortides.

Més informació a: www.ornitologia.org

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2012. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2012 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota¹ Familiar (52,5 €) Nom de la parella _____

Individual (35 €) Reduïda² (17,5 €) Europa, individual (42 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 201_____

¹Tots els socis amb domiciliació bancària tindràn un 10% de descompte. ²La modalitat de quota reduïda inclou els menors de 19 anys, estudiants fins a 23 anys, pensionistes i aturats. En cada cas cal justificar convenientment aquesta situació.

